

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансового менеджменту і фондовому ринку
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
за магістерською програмою професійного спрямування
«Фінансовий та страховий менеджмент»

на тему: «**Страхування життя в Україні: проблеми та перспективи**»

Виконавець:

Студент факультету Фінансів та
банківської справи

Казаков Ілларіон Іванович
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Гончаренко Олена Миколаївна _____
/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	5
1.1. Страхування життя: економічна сутність та необхідність	5
1.2. Страхування життя в системі страхового ринку	17
1.3. Особливості надання страхових послуг зі страхування життя	19
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ	25
2.1. Аналіз сучасних тенденцій розвитку страхування життя в Україні.....	25
2.2. Дослідження особливостей страхування життя та надання послуг на прикладі українських страхових компаній	41
2.3. Проблеми розвитку страхування життя в Україні	56
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ	58
3.1. Досвід функціонування страхування життя в зарубіжних країнах	58
3.2. Перспективні напрямки розвитку ринку страхування життя в Україні..	61
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76

ВСТУП

Постановка проблеми. Одним з основних критеріїв економічного розвитку держави є добробут її громадян. Економіка розвинених країн характеризується високорозвиненою сферою послуг, використанням новітніх технологій у сфері виробництва, стабільним зростанням макроекономічних показників, потужною сферою соціального захисту та підвищенням рівня життя громадян. В умовах стабільного економічного розвитку громадяни мають змогу здійснювати довгострокове фінансове планування, що надає їм впевненості у майбутньому та забезпечує соціальну стабільність в державі. Важливу роль у забезпеченні такої стабільності відіграє страхування життя. З одного боку, воно зменшує негативні наслідки таких соціальних ризиків, як втрата доходу внаслідок втрати працездатності особи або смерті годувальника сім'ї, а також забезпечує кошти на пенсію та реалізацію планів у майбутньому. З іншого, страхові фонди, нагромаджені компаніями зі страхування життя є потужним джерелом інвестицій в економіку країни. Саме тому важливого значення набуває розвиток страхування життя, що своєю чергою потребує вивчення теоретико-методологічних засад його функціонування.

Мета дослідження. Аналітична оцінка сучасного стану та перспектив розвитку ринку страхування життя в Україні.

Мета самого страхування життя – це накопичити кошти для фінансової впевненості в майбутньому. Отже метою цієї статті є розкриття сутності поняття страхування життя, його складових, а також оцінити тенденції та перспективи розвитку ринку страхування життя в Україні.

Результати дослідження. Розглядаючи економічну сутність страхування життя, слід відзначити її особливість, яка полягає у поєднанні властивостей страхового захисту та заощадження коштів. У зв'язку з цим при страхуванні життя змінюють своє значення поняття страхового ризику та страхового випадку. Так, страховий ризик має у своїй основі непередбачуваність настання події. Таке поняття страхового ризику прийнятне для таких ризиків страхування життя, як ризик смерті або втрати працездатності внаслідок нещасного випадку.

Проте закінчення терміну дії договору страхування, повноліття застрахованої особи не мають ознак страхового ризику. Водночас ці події не підпадають під визначення страхового випадку, для якого характерним є заподіяння шкоди об'єкту страхування. Такої думки дотримується О.І. Худяков, який зазначає, що при страхуванні життя страховим випадком може бути подія досить приємна, радісна і навіть бажана (наприклад, одруження, повноліття). Такого роду події, як правило, передбачувані, а часом і просто неминучі (як, наприклад, закінчення строку дії договору страхування життя). Отже, страхування життя не має на меті відшкодування збитків, заподіяних страховим випадком, що суперечить самій концепції страхування як економічній категорії [1, с 506].

На відміну від страхування майна особисте страхування не забезпечує відшкодування матеріальних збитків, а дає змогу одержати грошову допомогу застрахованим громадянам або їхнім сім'ям [2, с 282].

ВИСНОВКИ

Важливе значення страхування життя обумовлює необхідність модернізації цієї сфери та визначення перспектив розвитку. Зростанню ефективності її функціонування в нашій країні сприятимуть: запровадження системи гарантування страхових виплат за договорами страхування життя; створення галузевої організації (бюро) зі страхування життя; оптимізація податкового законодавства, зокрема запровадження стимулів податкового характеру, що спонукатимуть страхувальників до придбання полісів страхування життя; удосконалення підходів до державного регулювання та нагляду за станом капіталу страховиків та його структурою відповідно до європейської практики (адаптація вимог директиви ЄС Solvency II); оптимізація структури розподілу акумульованих страховиками коштів; запровадження нових страхових продуктів, прогресивних прийомів ризик-менеджменту; підвищення рівня кваліфікації працівників страхових компаній тощо. Передумовою подальшої активізації розвитку ринку страхування життя є макроекономічна стабілізація та зростання рівня життя населення, створення умов для активізації інвестиційної діяльності страховиків.

Результати діяльності страховиків, що надають послуги зі страхування життя, вказують на цілковиту залежність ситуації у цій сфері від макроекономічної стабільності та рівня ділової активності в країні. Виявлено ряд недоліків, що перешкоджають ефективному його розвитку, а тому зумовлюють необхідність комплексного їх усунення. Чинниками низького рівня розвитку страхування життя є: зменшення доходів громадян, не сформована страхова культура, нестабільне податкове законодавство, різкі коливання валютного курсу, недостатній рівень капіталізації страховиків, відсутність надійних державних гарантій отримання страхової виплати у разі банкрутства страховика.

Внаслідок тривалої економічної кризи в Україні різко знизився добробут населення, що призвело до нестачі вільних грошових коштів для користування послугами страхових «life»-компаній. Для підвищення довіри до страхових

компаній, необхідно показати, що страхування життя є невід'ємною складовою в забезпеченні соціально-економічного захисту населення. Для того, щоб змінити ситуацію, яка склалася на ринку, необхідно найближчим часом запровадити ряд заходів, а саме: розробити прозорі засади для діяльності страховиків в Україні; забезпечити захист за довгостроковими видами страхування на законодавчому рівні. держава в перше чергу зацікавлена в розвитку страхування життя, адже це дасть змогу покращити соціальний захист населення та отримати ефективний ресурс фінансування національної економіки.

Отже, підбиваючи підсумки, слід зазначити, що в основі страхування життя, як і страхування майна, також лежить замкнутий перерозподіл страхових платежів між учасниками страхування через спеціальний страховий фонд. Разом з тим, очевидні й розбіжності між ними, які полягають у тому, що:

- страхування життя не забезпечує відшкодування матеріальних збитків, а дає змогу одержати грошову допомогу застрахованим громадянам або їхнім сім'ям;
- страховим ризик за договорами страхування життя не завжди має в своїй основі непередбачуваність настання страхового випадку;
- водночас страховим випадком можуть бути досить приємні і навіть довгоочікувані події;
- за договорами на дожиття страховик бере на себе зобов'язання гарантовано виплатити страхувальнику або вигодонабувачам страхову суму;
- страхова премія за цими договорами може перевищувати страхову суму.

Такі особливості категорії страхування життя полягають в тому, що вона поєднує у собі ризикову та заощаджувальну функції. Поєднання цих функцій в одному фінансовому інструменті є доцільним, оскільки за допомогою страхування життя можна одночасно захиститися від фінансових наслідків настання обох видів ризиків— ймовірність передчасно померти та ймовірність пережити працездатний вік.

На мою думку, український ринок страхування життя зараз проходить стадію переродження та удосконалення і в майбутньому на нього чекають

хороші перспективи. Страхування життя завжди розглядалося як вигідне вкладення грошей закордоном, але зараз ця думка повільно приходить і до нас. Страхувальник (застрахований) за договором страхування життя може розраховувати на страхову суму або пенсію у разі дожиття до закінчення договору, що є засобом накопичення коштів. Страхування життя може бути й захистом спадщини страхувальника, оскільки дає йому змогу передбачити наслідки своєї смерті для близьких і визначити частку спадщини, що призначається кожному з них. Отже, страхування життя в Україні сприяє полегшенню передачі майна, створенню грошових фондів для різних цілей (наприклад, витрат на успадкування або поховання).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про страхування» [електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96>.
2. Страхування життя / Офіційний сайт страхової компанії «ІНГО Україна» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ingo.kiev.ua/ua/strakhovanie-zhizni.html>.
3. Ванчек Ш. Страхування життя [електронний ресурс].
4. Бойко Л.О. Сучасні тенденції розвитку страхування життя в Україні / Л.О. Бойко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream>.
5. Залєтов О.М. Державне регулювання ринку страхування життя в Україні : автореф. дис. ... к.е.н. : Спец. 08.00.08 / О.М. Залєтов. – Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана». – К., 2007. – 20 с.
6. Нагайчук Н.Г. Інвестиційний потенціал страхового ринку України / Н.Г. Нагайчук // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2014. – Вип. 38. – С. 205–212.
7. Онлайн-журнал про страхування «Фориншурер» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://forinsurer.com>.
8. Орлова О.В. Організація та перспективи розвитку страхування життя в Україні / О.В. Орлова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 1. – С. 384–390.
9. Пікус Р.В. Міждисциплінарний словник зі страхування та ризик-менеджменту / Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк, О.М. Лобова. – К. : Логос, 2015. – 508 с.
10. Фарат О.І. Розвиток ринку страхування життя в Україні в умовах євроінтеграції : автореф. дис. ... к.е.н. : Спец. 08.00.08 / О.І. Фарат. – Нац. акад. наук України ; Ін-т регіон. дослідж. – Л., 2009. – 21 с.
11. Про страхування: закон України; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

12. Стецюк Т.І. Сутність страхування життя: значення, функції, ризики / Т.І. Стецюк // Наука й економіка. – 2015. – № 1 (37). – С. 154–160.
13. Фарат О.І. Сутність страхування життя та його функції / О.І. Фарат // Науковий вісник національного лісотехнічного університету України: Збірник науково-технічних праць. – Львів: НЛТУУ. – 2008, вип. 18.4. – С. 242–249.
14. Фарат О.І. Проблеми реформування системи захисту прав споживачів послуг зі страхування життя в Україні / О.І. Фарат // Вісник Львівської державної фінансової академії. – Львів: ЛДФА, 2008. – № 14. – С. 171–179.
15. Офіційна сторінка Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/2018_rik/2018/sk_%202018.pdf
16. Плиса В. Й. Страхування : підручник. / В. Й. Плиса – К.: Каравела, 2010. – 472 с.
17. Ринок страхування життя в Україні увійшов до ТОП-3 динамічних ринків країн світу – Нацкомфінпослуг [Електронний ресурс] // Інтерфакс-Україна. – 2019. – Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/economic/599429.html>
18. Гаманкова О. О. Страховий ринок України у глобальному страховому просторі / О. О. Гаманкова, В. К. Хлівний // Фінанси України. – 2012. – № 5. – С. 58- 67.
19. Каракулова І. Фонди гарантування виплат за договорами страхування життя: зарубіжний досвід / І. Каракулова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2012. – Вип. 133. – С. 47-49.
20. Клапків Ю. М. Аналіз інституціонального розвитку ринку страхування життя в Україні / Ю. М. Клапків // Науковий вісник Херсонського

- державного університету. Серія: Економічні науки. – №25. – Частина 2. – Херсон, 2017. – С. 131- 134.
21. Коваль О. П. Щодо запровадження Фонду гарантування страхових виплат за договорами страхування життя / О. П. Коваль // Фінанси України. – 2014. – № 3. – С. 61-68.
 22. Медвідь Я. Ф. Особливості державного регулювання і нагляду за страховою діяльністю в Україні / Я. Ф. Медвідь // Наше право. – 2013. – № 13. – С. 149-152.
 23. Нагайчук Н. Г. Інвестиційний потенціал страхового ринку України / Н. Г. Нагайчук // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2014. – Вип. 38. – С. 205-212.
 24. Про прийняття за основу проекту Закону України про Фонд гарантування страхових виплат за договорами страхування життя : Постанова Верховної Ради України від 08.10.2013 р. № 632-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/632-vii>
 25. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
 26. Проект Закону України про Фонд гарантування страхових виплат за договорами страхування життя від 19.02.2013 р. № 2327 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2327&skl=8
 27. Ярошенко С. Л. Проблеми становлення та розвитку страхового ринку життя в Україні / С. Л. Ярошенко, Л. В. Куделя // Формування ринкових відносин в Україні. – № 4. (83). – 2012. – С. 86-93.
 28. Directive 2009/138/EC of the European parliament and of the council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) (recast) (Text with EEA relevance) [Електронний ресурс] // Official journal of the European Union. – 17.12.2009. – Режим доступу: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PD>